

Posudek na diplomovou práci

Bc. Lukáše Hradeckého, Obyvatelstvo choltické farnosti v matrikách z let 1848-1918, Hradec Králové, UHK 2020.

Bc. Lukáš Hradecký se rozhodl pro napsání diplomové práce zkoumat téma z oblasti historické demografie. Předmětem jeho pozornosti se stalo obyvatelstvo choltické farnosti na Pardubicku v letech 1848–1914, tedy v necelém tři čtvrtě století, kdy se zaostalá monarchie doposud vězící v zajetí pozdně feudálních pořádků začala proměňovat v kapitalistický stát, což se odráželo v hospodářsko-sociálním charakteru venkova a také v proměnách života obyvatel a jeho základních demografických charakteristik. Současně začal v druhé polovině tohoto období zasahovat do demografických ukazatelů natality a mortality pokrok v oblasti medicíny, který umožnil očkováním lépe čelit mnoha infekčním, zejména dětským smrtelným chorobám, jednak vylepšoval péči o nemocné a tím prodlužoval délku lidského života, i když k výrazným změnám začalo docházet až na sklonku sledované časové řady. Autor prozkoumal populační vývoj v podmínkách jedné farnosti, představující menší komunitu v regionu měnicího zvolna svůj dosavadní agrární ráz v agrárně průmyslový. Výzkum provedl diplomant ze všech možných hledisek, které téma nabízí. Metodou anonymní excerpcí dat proto prozkoumal porodnost, úmrtnost a sňatečnost i vývoj sezónnosti a přirozeného přírůstku v časové fázi zahrnující zhruba tři generace. Výsledky porovnával s celostátním vývojem a částečně i s výsledky obsaženými v závěrečných studentských pracích obhájených na Univerzitě Pardubice.

Práce je postavena na analýze souvislých datových údajů obsažených v archivní dokumentaci, kterou tvoří 22 církevních římsko-katolických matrik uchovaných jednak v SOA Zámorsk, jednak tzv. živé matriky dostupné na obecním úřadě v Cholticích a na městském úřadě v Přelouči. Autor se opíral rovněž o odbornou literaturu, v níž je obsažena řada informací o výzkumu demografických charakteristik obyvatelstva. V souboru využitých literatury jsou i práce k regionální historii a genealogicky zaměřené práce ke šlechtickým rodům.

Autor práci rozdělil do pěti kapitol, přičemž klíčovou roli mají kapitoly představující výsledky výzkumu jednotlivých historicko-demografických kategorií (sňatečnost, natalita, úmrtnost) a také kapitola porovnávací sezónnost jevů a přirozený přírůstek. Jen první z uvedených kapitol stručně objasňuje historii obce, choltického panství a jeho majitelů, především hrabat z rodu Thun-Hohenstein, kteří je získali za třicetileté války a udrželi je jako jeden z thunovských fideikomisů až do 20. století. Pozornost autor věnuje také choltické farnosti, škole a hospodaření velkostatku.

Ve velmi dobře koncipovaném úvodu práce autor zmínkou o základních historických procesech, které ovlivnily demografickou podobu zemědělských oblastí - industrializaci, rozvoj železnice a odstranění smrtelných infekčních chorob, odůvodňuje užitečnost demografického výzkumu v období mezi rozpadem pozdního feudalismu a ukončením Velké války. V další části se zabývá kritikou použitých pramenů, zaměřenou na matriky se stručným výkladem jejich historického vývoje. Pozornost věnuje využití literatury a posouzení její vhodnosti z hlediska sledovaného tématu, následně popisuje obsah jednotlivých kapitol práce. Oceňuji, že v kapitolách o demografickém vývoji obyvatelstva jsou zkoumány nejen standardní jevy porodnosti, sňatečnosti a úmrtnosti, ale i podíl nemanželských dětí na porodnosti, dvou a vícečetné porody, dožití kojenců, sociální původ snoubenců, věk oddávaných s přihlédnutím k rozdílům mezi muži a ženami, průměrný věk dožití dospělých, věková pyramida obyvatelstva apod.

Závěr práce je podstatným shrnutím získaných poznatků, autor rekapituluje hlavní dosažené výsledky v populačním vývoji farnosti Choltice, které porovnává s celozemskými průměry. Zjišťuje tak, že míra sňatečnosti byla pod celozemskou úrovní, přičemž muži i ženy vstupovali do manželství v poněkud starším věku, než tomu bylo v zemi. Z faktorů týkajících se porodnosti je zajímavé menší procento nemanželských dětí v porovnání s celozemským průměrem, což svědčí o silném vlivu katolického náboženství na farníky. Kolatura nevybočovala z celozemských měřítek v ukazatelích úmrtnosti, v dětské úmrtnosti dominovala úmrtnost kojenců do jednoho roku (70% všech dětských úmrtí). Pochválit lze rovněž zmínku o možnosti dalšího výzkumu směřujícímu ke geografické mobilitě obyvatelstva.

Poznámkový aparát je standardní; má především odkazový charakter. Práce je opatřena seznamem použitých pramenů, seznamem literatury, seznamem tabulek, grafů a obrázků a dvěma přílohami.

Autor se vyjadřuje přesně; diplomová práce je napsána srozumitelným jazykem bez jazykových prohřešků. Práci Lukáše Hradeckého hodnotím velmi pozitivně, a proto mohu konstatovat, že diplomant splnil nároky kladené na diplomovou práci v oboru navazujícího magisterského studia historie. Práci doporučuji k obhajobě a navrhuji známku

V Praze 21. května 2021

prof. PhDr. Ondřej Felcman, CSc.